

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

537 פ"א יתרו תפ"א שנה י"ג אלול
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: מידת הענוה

וכך כתב בספה"ק שם משמואל (פרשת תרומה, תרע"ח) בשם אביו וז"ל: ... על מה שאנו מברכים "נותן התורה" בלשון הווה ולא נתן בלשון עבר, אף שכבר היתה נתינת התורה בסיני, עפ"י מאמרם ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק י"ח), כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו. שלפי ערך המקבלים, הקב"ה משפיע תמיד בתורה. עכ"ד.

בספה"ק מובא, שכדי לזכות לכתרה של תורה, צריכים לעבוד מאוד על ענין ה"ענוה" ולא להחשיב את עצמו לכלום, שכן אנו רואים שמשה רבינו העניו מכל אדם (במדבר י"ב, ג'), דווקא הוא נבחר למסור לנו את התורה על הר סיני – שהיה נמוך מכל ההרים. וכדברי רבי חיים מוולוז'ין בספרו רוח חיים עמ"ס אבות פ"א מ"א בהסבר דברי נתנא "משה קיבל תורה מסיני" שלא אמר "בסיני" אלא "מסיני". כיער"ש.

ואלו הם דברי האור החיים הק' על הפסוק "ויסעו מרפידים וגו'", שהוא מביא שלשה תנאים לקבלת התורה. וז"ל: אכן כוונת הכתוב הוא להקדים ג' ענינים הם עיקרי ההכנה לקבלת התורה שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה וכו', וענין השני, הוא השפלות והענוה, כי אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשפיל עצמו ומשים עצמו כמדבר, וכנגד זה אמר 'ויחננו במדבר' פירוש לשון שפלות וענוה, כמדבר שהכל דורכים עליו...

וכן מצינו במסכת מגילה (כט). בענינים של הר תבור והר כרמל, שכל אחד מהם רצה שתיתן עליו התורה והקב"ה בחר בהר סיני, וכדברי הגמרא: דרש בר קפרא, מאי דכתיב (תהילים ס"ח, י"ז) "למה תרצדון הרים גבנונים", יצתה בת קול ואמרה להם: למה תרצו דין עם סיני, כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני, כתיב הכא "גבנונים" וכתוב התם (אמור כ"א, כ') "או גבן או דק". אמר רב אשי: שמע מינה, האי מאן דיהיר בעל מום הוא.

וכן מצינו במדרש (במדב"ר יג, ג) שדרשו על הכתוב (משלי כ"ט, ג'): "גאות אדם תשפילנו" – זה תבור וכרמל, שבאו מסוף העולם מתגאים, לומר שאנו גבוהים ועלינו הקב"ה נותן את התורה, "ושפל רוח יתמוך כבוד" – זה סיני, שהשפיל את עצמו לומר שאני נמוך, ועל ידי כך תמך הקב"ה כבודו עליו ונתנה עליו התורה וזכה לכל הכבוד הזה, כמה דתימא (יתרו י"ט, כ') "וירד ה' על הר סיני". הרי שהקב"ה לימדנו את מידת הענוה בכך שבחר לתת את התורה על הר סיני.

והנה, כתב הט"ז (או"ח סימן מ"ז סק"ה) לפרש את הלשון בברכת התורה "נותן התורה", לשון הווה, ולא "נתן" לשון עבר, משום דבכל יום ובכל עת הקב"ה ממציא חידושים בתורה ולכן אינמרים "נותן" לשון הווה, שהוא דבר ההווה תמיד. יער"ש.

בס"ד

עיר וקדיש מן שמיא נחית

כילא תשכח מפי דרע

יצא לאור

הספר השביעי בסדרת הספרים

נחלת שדה

על התנא האלוקי
רבי שמעון בר יוחאי

א. אור מין של רבי שמעון בר יוחאי
ב. כיצד התחבא רבי שמעון ובנו בבית המדרש?
ג. מדוע לימוד הזוהר הקדוש מסוגל לעשירות?
ד. בעלי חיים משרתים את רבי שמעון
ה. מעלת רבי כרוספדאי
ו. סוד חמורו של רבי פינחס בן יאיר
ז. מעלת וסגנות יום ל"ג בעומר

"תורתנו מן לנו היא מאירת פנינו"
הוא ימליץ טוב בעדינו ארוננו בר יוחאי

ניתן להשיג בטלפון:
050-4145482

והיינו, נתינת התורה לא הופסקה אלא נמשכת היא עד סוף כל הדורות, אולם כפי שבמתן תורה היה תנאי של ענוה ושפלות כדי לקבל את התורה, התנאי הזה קיים עד היום, ורק בעלי ענוה יזכו לתורה.

לכן מצינו כי לומד התורה דומה ל'הר סיני', וכדברי המדרש (שיר השירים רבה א, כ) וז"ל: בית מדרשו של רבי אליעזר היה עשוי כמין ריס, ואבן אחת היתה שם והיתה מיוחדת לו לשיבה, פעם אחת נכנס רבי יהושע והתחיל נושק אותה האבן, ואמר: האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית. ע"כ.

נמצא שהלומד תורה בעמל וביגיעה לשמה, זוכה לבחינת "נתינה מהר סיני" ומקום לימודו חשוב כהר סיני. ומבאר את הדברים הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצוק"ל בספרו נפש החיים (שער ד', פרק י"ד) וז"ל: ובכל עת שהאדם עוסק ומתדבק בה כראוי, הדברים שמחים כנתינתן מסיני, כמ"ש בזוהר (ריש פרשת חקת), ר"י פתח, "זאת התורה" כו' בא וראה דברי תורה קדושים הם, עליונים הם, מתוקים הם, כמו שכתוב (תהלים י"ט, י"א) "הנחמדים מזהב" וכו', מי שעוסק בתורה הוא כאילו עומד כל יום על הר סיני לקבל התורה, זהו שכתוב (כי תבוא כ"ז, ט') "היום הזה נהיית לעם".

ובפרשת אחרי מות (דף סט.), כי למדנו, כל מי שמקשיב לדברי תורה אשרי הוא בעולם הזה, כאילו קיבל תורה מסיני, ואפילו מכל אדם צריכים לשמוע דברי תורה, ומי שמטה אוזנו לקבלם, נותן יקר למלך הקדוש ונותן כבוד לתורה, וכו'.

והטעם, שכמו שבעת המעמד המקודש נתדבקו כביכול בדיבורו יתברך, כן גם עתה, בכל עת ממש שהאדם עוסק והוגה בה, הוא דבוק על ידה בדיבורו יתברך ממש, מחמת שהכל מאמר פיו יתברך למשה בסיני, וכו'. וגם עתה בעת שהאדם עוסק בה, בכל תיבה, אותה התיבה ממש נחצבת אז להבת אש מפיו יתברך כביכול כמ"ש. ונחשב כאילו עתה מקבלה בסיני מפיו יתברך שמו, לכן אמרו רז"ל כמה פעמים "והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני". עכ"ל.

ולא עוד, שעל ידי מידת הענוה אף זוכה לאותה בחינה שהיתה אצל הר סיני שהיה "ההר בוער באש עד לב השמים", כך לומדי התורה האש מלהטת סביבם.

וכדמצינו בירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א דף ט.), וכן הוא במדרש רות רבה ו, ד) על רבי אליעזר ורבי יהושע שישבו ועסקו בתורה בעת סעודת בריתו של אלישע בן אבויה, וז"ל: וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים, וירדה אש מן השמים והקיפה אותם. אמר להן אבויה: רבותי! מה באתם לשרוף את ביתי עלי? אמרו לו: חס ושלום! אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה, מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים, והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, והיתה האש מלחכת אותן כלחכתן מסיני ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא באש וכו'. ע"כ.

וכן מצינו במדרש (שיר השירים רבה א, נג): "צוארך בחרוזים", בשעה שהיו חורזים בדברי תורה ומדברי תורה לנביאים ומנביאים לכתובים, והאש מתלהטת סביבותיהם והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, וכי עיקר נתינתן מהר סיני לא באש היו נתנין שנאמר (ואתחנן ד', י"א) "וההר בוער באש עד לב השמים". בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו, אזלן

ואמרו לרבי עקיבא: רבי בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו. הלך אצלו ואמר לו: שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך? אמר לו: הן. אמר לו: שמא בחדרי מרכבה היית עסוק? אמר לו: לאו, אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, והיו ערבים כעיקר נתינתן וכן עיקר נתינתן מסיני לא באש היו נתנין הדא הוא דכתיב (שם) "וההר בוער באש". רב אבהו היה יושב ודורש ואש מלהטת סביבותיו וכו'. ע"כ.

וכן מצינו במסכת סוכה (כח.), אמרו עליו על רבי יונתן בן עוזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף. ע"כ. וכתבו התוספות (שם, ד"ה כל עוף), וז"ל: שהדברים שמחים כנתינתן מסיני, שניתנה תורה באש וכו'. ע"כ.

והנה, מובא בספה"ק עטרת ישועה (ענייני פסח) וז"ל: וביותר כי על ידי ענוה בא רפואה וחיים, כי נודע דכל החלאים באים מהתגברות היסודות ארמ"ע (אש רוח מים עפר) כל אחד על חבירו מבחינת "אנא אמלוק". אבל כאשר בוא יבוא האדם לבחינת ענוה היפך מגדלות, על ידי זה הקב"ה עושה מידה כנגד מידה דגם ארבעה היסודות ארמ"ע נעשה אחוה ביניהם ועל ידי זה בא רפואה וחיים. עכ"ל.

ובזה יש לפרש את דברי הגמרא (בבא בתרא טז:): רבי שמעון בן יוחי אומר: אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא. ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם, תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה. ע"כ.

והנה אברהם אבינו נתעטר במידת הענוה, וכמו שאמר (וירא י"ח, כ"ז): "ואנכי עפר ואפר". וכן שינוי באבות (פ"ה מ"ט): כל מי שיש בו שלושה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו וכו', רוח נמוכה ונפש שפלה וכו'. וכתב רש"י: עניו ושפל ברך, שמשפיל עצמו בין אנשים ומעורב ביניהם ואינו גס רוח. ע"כ. הרי שאברהם אבינו נתעטר במידת הענוה, ולכן זכה לסגולת הרפואה.

ולאחר פטירתו של אברהם אבינו תלה הקב"ה את האבן בגלגל חמה, כי גם השמש מסמלת את הענוה, וכדברי הש"ס (גיטין לו, שבת פח, יומא כג.): הנעלבין ואינן עולבים, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב אומר (שופטים ה', ל"א): "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו". וביאר המאירי (גיטין שם) וז"ל: לעולם יהא אדם עניו ושפל רוח, ואם יזדמנו לו מקטרגים לא יהא מתריס כנגדם, אלא יניח להם מקום יטלו כתרם וילכו. דרך הערה אמרו: "העלובים ואינם עולבים שומעין חרפתם ואינן משיבין, עושין מאהבה", ר"ל הענוה כעת היכולת עליהם הכתוב אומר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", ואמר זה דרך משל על מה שנאמר במסכת חולין (חולין ס:), שהלבנה קטרגה על השמש, ואמר לה הקב"ה, המעיטי עצמיק. כך יארע לו שהוא יצא בגבורתו, העולב נתחסר יותר ממה שלא חיסר, ועל כונה זו אמרו עליו הכתוב אומר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו". עכ"ל.

לפי זה יש לומר כי מה שזכו ישראל במתן תורה לרפואה, היה מחמת שהגיעו מידת הענוה, אשר שכרה שכל ארבעת יסודות הגוף משתוים ביניהם, וגופו מתרפא ומבריא.

וזהו שאנו אומרים בהגדה של פסח: "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו". וכי איזו מעלה יש להר סיני ללא התורה הקדושה?

אלא הר סיני מלמדנו ענוה, וזכו ישראל למידת הענוה קודם מתן תורה, ומחמת כן הבריאו כל החולים.

בזה יבואר, הגמרא בסוכה (נב:) מביאה: "תנא דבי רבי ישמעאל, אם פגע בך מנוול זה (יצה"ר) משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ". ולכאורה אנו רואים כי יצר הרע נכנס אף לבית המדרש?

אלא רק תורה הדומה לאש היא המסייעת לנצח את יצר הרע. כי יצר גימטריא 300 ואילו אש עולה בגימטריא 301 להורות, כי רק תורה של אש מכניעה את יצר הרע. וכדי לזכות לבחינה גבוהה זו חייב להידמות להר סיני על ידי מידת הענוה, ואז זוכה לבחינה של "וההר בוער באש עד לב השמים" - יורדת אש סביבו בשעת לימודו, ומתבטל יצר הרע.

ואיך מגיעים לענוה כאשר אדם הוא באמת גדול וענק?

כתב האבן עזרא (פרשת כי תשא ל"א, י"ח) וז"ל: והנה משה שהתנבא ארבעים שנה במדבר ועמד בסודות רבות שגילה לו השם בהר סיני, והוא אמר לפני מותו: "אתה החלות להראות את עבדך את גדלך", והנה עתה החל והראה לו גדולת השם. וזהו אמת כי לגדולתו אין חקר. ע"כ. והיינו, שגם לאחר כל השגותיו של משה רבינו במשך חייו, בכל זאת הרגיש שאינו אלא רק בתחילת דרכו.

וכן מבואר בספה"ק מגלה עמוקות (פרשת ואתחנן אופן תשיעי) וז"ל: מי גדול לנו ממשה שהיה בסוף ימיו במדריגה היותר עליונה בעולם, מה שאי אפשר בחוק השכל האנושי להשיג, אפילו הכי אמר: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא", דהיינו קודם מותו, שהיה נקרא אז "איש האלקים" (וזאת הברכה ל"ג, א'), מה שלא היה כן כל ימיו וכו'. אפילו הכי אמר: "אתה החילות להראות וגו'". עדיין היה דומה בעיניו כאילו התחיל להשיג השגת אלקים, ודומה בעיניו כאילו לא בא לשום השגה בחכמת התורה. עכ"ל.

וכן כתב בספה"ק קדושת לוי (פרשת שמות ג', י"ב) וז"ל: דהנה הצדיק העובד את השם יתברך צריך שידע בכל יום, ובכל פעם שמשגי איזה השגה, שיש עוד השגה מדריגה למעלה מזה שאינו משיגה אותה עדיין, ושאינן השגה זו שמשגי בתכלית השלימות, שידע בכל פעם שעדיין חסר שאינו משיג, וכשיבא גם להשגה זו, ידע שיש עוד השגה לפני ולפנים, ודבר זה אין לו סוף, שכל מה שמשגי ידע שעדיין אינו בשלימות, והמדריגה שלמעלה מזו צריך להשיגה ואינו משיג אותה עדיין, וידע תמיד שאינו בשלימות, ומה שחסר לו, וכמאמר אליהו ז"ל בתיקונים (תיקוני הזהר דף יז.) "ולית דידע בך כלל". וזהו הוא המובחר בעבודת השם יתברך, היודע תמיד שאינו עדיין בשלימות ומתאוה ומשתוקק לעלות במדריגה למעלה מזו.

ושמעתי גם כן בשם הצדיק מו' יחיאל מיכל ז"ל שפירש הפסוק (תהילים כ"ז, ד') "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש לחזות בנועם ה'" בדרך זה, שאחת שאלתי מאת ה' לחזות בנועם ה', אותה אבקש תמיד, שאדע שיש מדריגה למעלה מזו וגבוה מעל גבוהים ואבקש תמיד לחזות בנועם ה' ולהשיג גם מדריגה זו. ואחר כך כשאשיג גם את זו אבקש עוד, שאין לזה סוף. עד כאן דבריו. ובזה הצדיקים מוסיפים והולכים בעבודת השם

יתברך שנדמה להם תמיד שאינם עדיין בשלימות ויודעים תמיד בכל עת מה שחסר דהיינו המדריגה שלמעלה מזו שאינם משיגים עדיין ובטוחים בהשם יתברך ובישועתו שידעו אורח חיים למעלה להשיג גם ההשגה שחסר להם עתה. עכ"ל יע"ש באריכות המשך הדברים.

וכן כתב בספה"ק נועם אלימלך (ליקוטי שושנה) לפרש את הפסוק (תהילים קי"ח, י"ט) "פתחו לי שערי צדק", וז"ל: דהנה עיקר מידת הצדיקים כך היא, בכל מה שעובד יותר להבורא ברוך הוא, הוא מבין יותר שאינו יכול להגיע אל תכלית העבודה, כי אין סוף בדבר. וזה הוא עיקר הבנת הצדיק, שמבין זה שאינו יכול לבא אל התכלית הגמור והיא היא העבודה. וזהו שאמר הכתוב "פתחו לי" פירוש הצדיק אומר: שיפתחו לו השערי העבודה לבא במ לעבוד הבורא, לפי שסובר שלא עשה כלום עדיין ולא פעל בעבודתו כלל עדיין. ומשיבין לו: "זה השער לד'", פירוש, היא היא עיקר העבודה לידע זה שאינו יכול לגמור בהעבודה, כי דבר שאין לו סוף ותכלית והבן. ע"כ.

הרי לנו כי מוטל על לומדי התורה, על אף שהרבו ללמוד וזכו לדעת הרבה, עדיין צריכים להרגיש כי תמיד הם נמצאים רק בתחילת דרכם, ועוד יש עליהם ללמוד הרבה כדי להגיע לדרגה הראויה, ועל ידי הרגשה זו, שהיא אמיתית, שהרי התורה "ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים", יגיעו לידי מידת הענוה.

מנהג רבותינו הקדושים לומר בעת פתיחת הארון אחר אמירת "ברוך שמייה" נוסח קבלה זו **בחג השבועות** ובשבתות יתרו ואתחנן (מובא בליקוטי צבי):

הריני מקבל עלי קבלת התורה הקדושה שנתנה לנו בהר סיני על ידי משה רבינו עליו השלום, והריני מקבלה מחדש קבלה גמורה וחלוטה, וקבלה זו בכל ליבי ומאודי ונפשי, וקבלה זו בלי שום אונס והכרח כלל, וקבלה זו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, וקבלה זו עלי ועל זרעי וועל זרע זרעי עד סוף כל הדורות, וקבלה זו על דעת רבי שמעון בר יוחאי הקדוש, ועל דעת רבי אלעזר בנו, ועל דעת יותם בן עוזיה, ועל דעת רבי יצחק לוריא אשכנזי הקדוש, ועל דעת רבינו ישראל בעל שם טוב הקדוש, ועל כל אבותינו הקדושים, ופי כפיהם והודעתי כהודעתם והריני סומך עליהם דרך כלל ופרט, בכלל כל ישראל הכשרים אמן נצח סלה ועד.